

Neamul românesc risipit în spațiul sud-est european trebuie să aibă ca centru de iradiere și susținere culturală statul român. Comunitățile românești de peste hotare trebuiesc considerate ca factor de apropiere între statele naționale în care viețuiesc și statul român, prin împărtășirea aceluiași valori culturale europene.

În privința comunităților românești de la sudul Dunării există câteva caracteristici istorice care au dus la disoluția ideii românismului și la unele neclarități la nivel comunitar și național. Aceasta s-a întâmplat datorită faptului că statul român, intrat sub ocupație comunistă, nu a mai intervenit vreme de 50 de ani în sprijinirea cultural-națională a comunităților sale, precum și datorită politicilor dure de deznaționalizare și asimilare etnică duse de statele naționale balcanice, fără excepții.

Pe teritoriul României, aromânii veniți prin colonizare în Cadrilater, apoi transferați în Dobrogea la schimbul de populație din anul 1940, trebuie să fie considerați (cum de altfel se și consideră membrii acestei comunități) ca o comunitate românească, provenită din arealul balcanic, colonizată în România (patria mamă) datorită sentimentelor românești pe care nu și le mai puteau afirma în contextul istoric respectiv, în spațiul autohton de proveniență. Ei reprezintă o comunitate culturală, cu tradiții, obiceiuri specifice datorită împrumuturi locale și conviețuirii o lungă perioadă între alte neamuri, cu caracteristici proprii dar și comune elementului românesc, vorbind un dialect al limbii străromâne.

Dacă ne referim la aromâni, cei ce cântau imnul „Părinteasca Dimândare” luptau pentru triumful ideii românismului balcanic. Constantin Belimace compunea poezia din disperare pentru soarta fraților aromâni răspândiți în spațiul sud-dunărean, amenințați cu deznaționalizarea. Imnul este un blestem pentru cei care își uitau limba, simbol al românității lor. Astăzi, nu se pot confisca simbolurile naționale în interes mărunț etnocentrist. Lupta eroică a românismului balcanic este parte integrantă a istoriei naționale. Bineînțeles, ca în orice comunitate națională care viețuiește în cadrul altor state, din rândul acesteia s-au afirmat numeroase personalități care au adus pentru statele neamurile înconjurătoare numeroase elemente de progres și prosperitate socială, culturală și politică. Aceștia aparțin comunităților de origine dar și celor mai largi, naționale, în care s-au format și afirmat, putând fi considerați factori de confluență pentru neamurile respective.

Cei care vor să-și formeze grupări cosmopolite trebuie să se revendice de la altceva, de la un centru (sau centre) din afara comunităților naționale. Ei trebuie să-și construiască (pentru că nu au o logică creată) un alt fundament etnic, pe baza unui proiect utopic. Proiectul nu poate

veni de la comunitate, ci de la o suprastructură elitistă, o elită ideologizată, care are ca centre de acțiune, conștient sau nu, alte spații de unde, prin presiune politică cred că pot să se impună statelor naționale. Să nu uităm că albanezii au făcut parte dintr-un astfel de proiect, dar au avut interese divergente care s-au acutizat în momentul în care s-a pus problema schimbării de granițe, în sensul formării unei Albanii Mari. Albanzii din afara granițelor statului lor național au fost folosiți în destabilizarea Iugoslaviei și Macedoniei, dar aveau o conștiință clară de minoritate națională. Aromânilor, în cazul în care apar interese zonale în spațiul balcanic, pot deveni, prin presiune politică a diverselor centre de putere mondială, factor de destabilizare și șantaj pentru statele naționale. Este îndoielnic că acest lucru se poate realiza în privința aromânilor, principala calitate națională a acestora constituind-o proverbiala răbdare în rezolvarea problemelor, a lucrului bine chibzuit și calculat.

Prin neimplicarea statului român în sprijinirea comunităților sud-dunărene a luat naștere un proiect cosmopolit prin care se încearcă legitimarea unui popor vlah în Balcani. Agenții acestui proiect, cei care promovează diferențierea dintre vlah și român, încearcă să realizeze o unitate la nivel internațional (elitist) al comunităților „vlahe”, consecința fiind previzibilă: dezastru la nivel național prin scindare comunitară. Acest proiect, dacă ar intra în vederea centrelor de putere mondiale, în funcție de interesele proprii, poate deveni factor de presiune națională. Situația a fost sesizată printr-un extraordinar simț național, de vlahii timocenii din Serbia, care au pus semnul de egalitate între vlah și român.

Proiectul românesc trebuie să fie unul al pacificării zonale, folosind aromânii din România ca punte către comunitățile de la sud de Dunăre. Statul român trebuie să sprijine cultural supraviețuirea latinătății orientale ca factor de progres, civilizație și diversitate în spațiul balcanic prin păstrarea tradițiilor, dialectelor și coloraturii etnice zonale, prin ceea ce este propriu acestora. Încrâncenarea de păstrare și afirmare a unui dialect al limbii române trebuie văzut prin ceea ce poate lega și nu despărți, prin legătura pe care o crează între aromânii dobrogeni și aromânii balcanici și nu prin ruperea acestora de românitate. Supraviețuirea dialectelor limbii române (istro-român, meglano-român și aromân) aparțin miracolului etnic românesc, puterii de rezistență și regenerare națională, etnogenezei și istoriei românității.

Acest proiect se poate realiza doar prin concursul statelor balcanice care trebuie să renunțe la politicile de deznaționalizare aplicate în ultimii 100 de ani. Aromânii au șansa să se salveze doar într-un climat de liniște și concordie națională. Interesul național românesc trebuie să fie văzut în integrarea cât mai rapidă a tuturor statelor balcanice în Uniunea Europeană. Rămânerea în afara Uniunii a unor state și integrarea altora, ca și dezechilibrele economice zonale, pot duce la grave dezechilibre și alimenta ideologiile formării „statelor mari”. Statele balcanice trebuie să înțeleagă imperativul momentului și să acorde drepturi pentru comunitățile românești respectând tratatele internaționale semnate.

Analizând istoric, proiectul românesc de până la primul război mondial a fost cel de susținere a Imperiului Otoman (până în 1913), formarea unei Macedonii independente, crearea unui stat alban-român sau sprijinirea Serbiei în detrimentul Bulgariei care a tot agitat spectrul revizionismului după congresul de la Berlin. După Marea Unire de la 1918 România militează pentru realizarea unor înțelegeri defensive la nivel regional, cum ar fi Mica Înțelegere (1921, între România, Iugoslavia și Cehoslovacia – practic, astăzi, cele două state nu mai există!) și Înțelegerea Balcanică (1934, între România, Iugoslavia, Turcia și Grecia). Au existat unele variații în politica de sprijinire a comunităților de la sud de Dunăre, care atinge un maxim în timpul războiului (1940-1944). După 1947 România nu mai face demersuri la nivel internațional în sprijinirea acestora. Perioada de tranziție prin care a trecut statul român după 1990 a făcut ca, pe plan intern, să existe o maximă bunăvoință față de minoritățile naționale, dar pe plan extern să se realizeze foarte puțin în sensul obținerii de drepturi similare românilor de peste hotare. Astfel, a devenit „foarte avantajos” în România să fi minoritar, multe persoane din familii mixte declarându-se aparținând minorităților etnice, în speranța obținerii de avantaje materiale, atât din partea statelor nucleu cât și din partea statului român, care a susținut „foarte generos” aceste minorități. În acest timp, comunitățile românești din sudul Dunării au întâmpinat numeroase dificultăți în afirmarea ca minorități naționale, în unele din aceste state nefiind nici astăzi recunoscute. În timp ce în România este un avantaj să fi minoritar, în statele balcanice se poate fi chiar periculos să-ți afirmi identitatea etnică. Nu ne putem mira de confuzia care domnește astăzi în rândul acestor comunități românești.

Statul român ar trebui să procedeze, în primă fază, la un adevărat parteneriat cu Republica Macedonia. Suntem, practic, singurul sprijin loial pe care această mică republică îl are în zonă. În cazul în care apar divergențe în recunoașterea comunităților românești în statele balcanice trebuie avut în vedere rolul Consiliului Europei în sprijinirea culturală și politică a acestora. În cazul în care statele balcanice răspund pozitiv la recunoașterea drepturilor minorităților românești trebuie ales un model de interes comun, respect reciproc și beneficiu general. În acest sens ar trebui să aibă loc negocieri cu reprezentanții statelor balcanice în privința stării culturale și sociale a comunităților românești (ore în dialect, emisie la radio/tv, protecție culturală), reciprocitate în statutul minorităților, biserică cu slujbă în dialect (subordonate bisericilor naționale sau BOR).